

A lengyel választások elemzése

2015. október 29.

MAGYAR NEMZETI BANK

Készítette:

Látta:

Jóváhagyta:

Vezetői összefoglaló

A lengyel választásokon győztes, Jarosław Kaczyński által vezetett, korábban ellenzéki Jog és Igazságosság párt - egyedülálló módon - koalíciós kényszer nélkül képes lesz kormányt alakítani. A köztársasági elnök várhatóan a párt miniszterelnök-jelöltjét, Beata Szydłót kéri fel kormányalakításra. Ezzel a Jog és Igazságosság pártja adja az elnököt és a miniszterelnököt is, hiszen a tavaszi elnökválasztást is ők nyerték meg.

Erre a forgatókönyvre az év elején szinte senki sem számított. Érdekesség, hogy Lengyelország két legfontosabb közjogi pozícióját olyan politikusok töltik majd be, akiket a tágabb közvélemény csak az idén ismert meg.

Az idei két lengyel választás rámutatott, hogy önmagában egy kormány gazdasági sikere nem elégséges a választóknak. Az eredmények azt tükrözik, hogy a lengyel szavazók változást akartak. Ezt igazolja vissza, hogy a baloldali pártokat tömörítő Egyesült Baloldal kiesett a parlamentből, ugyanakkor két másik, újonnan alapított pártnak is sikerült megugrania a parlamenti küszöböt.

A szakértőket két kérdés foglalkoztatja leginkább, melyre várhatóan a következő hónapokban kaphatunk választ. Egyrészt, hogy hogyan alakul majd a hatalmi viszony Kaczyński pártelnök és Szydło miniszterelnök között. Sokan tartanak attól, hogy szürke eminenciásként Kaczyński a háttérből fogja az országot irányítani.

Másrészt kérdés, hogy a kampány során ismertetett nagyszabású terveket (a lengyel jegybank bevonása a gazdaság fellendítésébe, a bankszektor és a multinacionális kiskereskedelmi láncok megadóztatása, valamint a devizahitelek megmentése) hogyan valósítja meg az új kormány.

Várhatóan az előző kormányhoz képest határozottabb külpolitikai stratégiát fog folytatni Szydło kormánya. Többször hangsúlyozták is a kampány során, hogy számukra hazaárulás minden olyan kompromisszum, ami egy kicsit is előnytelen helyzetbe hozza az országot. A szakértők azt várják, hogy az új kormány első összecsapása Brüsszellel az uniós klímapolitika kapcsán várható.

I. Bevezetés

A Külügyi és Külgazdasági Intézet a 2015 májusában kelt elemzésében az alábbi következtetést vonta le: „(...) a lengyel szavazópolgárok – mind a 2010-es elnökválasztáson, mind a 2011-es parlamenti választáson, végül pedig a 2014-es EP-választásokon – nemet mondtak Kaczyńskira és a Jog és Igazságosságra (Prawo i Sprawedliwosc - PiS). A Polgári Platform tehát 2007 óta a Lengyel Néppárttal (Polskie Stronnictwo Ludowe, PSL) közösen, kényelmes többségben kormányoz, és jelen pillanatban sem tűnik úgy, hogy ez az őszi parlamenti választások után megváltozna.”¹

Ez az elemzés elsősorban arra keresi a választ, hogy melyek voltak azok a tényezők, amelyek a Külügyi és Külgazdasági Intézet májusi elemzése óta eltelt időszakban végül a Jog és Igazságosság győzelméhez vezettek. Emellett bemutatjuk, hogy hogyan képzei el a párt és annak vezetése Lengyelország következő éveit.

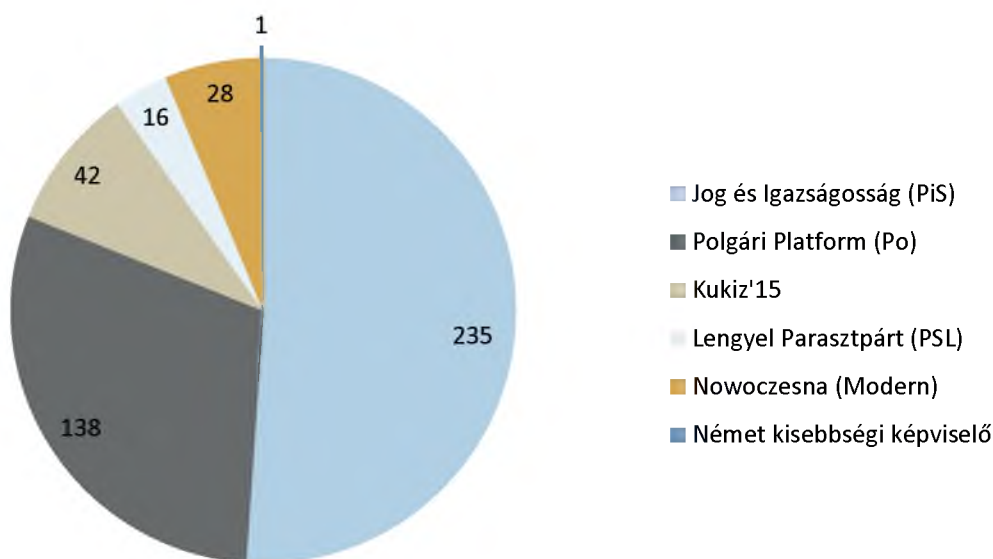
¹http://kki.gov.hu/download/e/d2/f0000/16_KKI-elemzes_POL_valasztas_Mitrovits_201505116.pdf

II. A választások eredménye²

A lengyel választási bizottság 2015. október 27-én hivatalosan is bejelentette a választások végeredményét. Ugyan az exit poll adatokhoz képest valamivel kevesebb szavazatot szerzett a PiS, de a rendszerváltás óta először fordul elő, hogy koalíciós kényszer nélkül alapíthat kormányt egy párt. A részvételi adatok szerint a választásra jogosultak 50,92%-a járult az urnákhoz. Az érvénytelen szavazatok aránya 2,53% volt, ami magasnak tekinthető.³

1. ábra

A mandátumok megoszlása a lengyel parlament alsóházában⁴

A PiS a szavazatok 37,58%-át szerezte meg, amely - hála a győztes pártnak kedvező lengyel választási rendszernek - 235 mandátumot jelent (51%) a parlament 460 fős alsó házában, a Szejmben. A legfőbb ellenzéki erőt az előző két kormányzati ciklusban kormányzó jobbközép liberális párt, a Polgári Platform adja majd, amely a szavazatok 24,09%-át megszerezve 138 mandátumot kapott. A jobboldali Kukiz'15 mozgalomnak 42 képviselője lesz a parlamentben, az eddigi kormánykoalíció kisebbik tagja, a Lengyel Parasztpárt (PSL) 16 mandátummal fog rendelkezni. Az új-liberális Nowoczesna (Modern) pártnak 28 képviselője lesz, 1 mandátum pedig a német kisebbségnek jut. A PiS a 100 fős parlamenti felsőházban (szénátus) is kényelmes többségbe került a 61 mandátumával.⁵

² http://www.napi.hu/nemzetkozi_gazdasag/itt_a_lengyel_valasztasok_hivatalos_vegeredmenye.605067.html

³ Tavaly decemberben az akkori köztársasági elnök Komorowski új választási bizottságot nevezett ki, ugyanis a lengyel belpolitikában éles vita alakult ki a választásokon észlelt szokatlanul magas érvénytelen szavazatok aránya miatt. A PiS ezért kétségbe vonta a választások hitelességét, és a választási rendszer megváltoztatását sürgette forrás: http://gondola.hu/hirek/167506-Nem_valtozik_a_lengyel_valasztasi_rendszer.html

⁴ http://www.napi.hu/nemzetkozi_gazdasag/itt_a_lengyel_valasztasok_hivatalos_vegeredmenye.605067.html

⁵ Lengyelországban a parlament alsóházába (Szejm) 391 képviselőt 37 választókerületben arányosan választanak, 69 képviselőt pedig országos listáról. A 100 tagú szenátus a 49 vajdaságot és a fővárost reprezentálja egyszerű többséges voksolással. A kormánynak csak a Szejm bizalmát kell élveznie. A szenátusnak csak gyenge, felfüggesztő vétőjog áll rendelkezésére. Forrás: <http://jesz.ajk.elte.hu/cservak30.html>

Egyedivé teszi az alakuló parlamentet, hogy egyetlen klasszikusan a baloldalhoz sorolható párt sem szerzett mandátumot, holott a szétaprózódott baloldali erők együtt indultak a választásokon Egyesült Baloldal néven. Az összefogás ugyanakkor csak 6,6 százalékot szerzett, amely elmarad a pártszövetségek számára megszabott 8%-os bejutási küszöbtől.⁶

Az alkotmány értelmében az új parlament alakuló ülését a választásokat követő 30 napon belül kell megtartani, ahol lemond a vesztes kormánykoalíció. Az államfő ezután bízza meg a győztes párt kormányfőjelöltjét - tehát a várakozások szerint Beata Szydło-t - kormányalakításra. Jelenleg úgy tűnik, hogy még novemberben megalakulhat az új PiS kormányzat.

A győzelem bejelentésekor a szokásoktól eltérően az első szó nem Beata Szydło miniszterelnök-jelölté, hanem Jarosław Kaczyński pártelnöké volt. Véleménye szerint - bár a párt egyedül is képes lenne kormányozni - érdemes lenne megfontolni, hogy az országért közösen nemzeti egységben kormányozzanak. Főleg a jobboldali Kukiz'15 mozgalom, valamint az új-liberális Nowoczesna (Modern) pártokra számíthat az új kormány. Ugyanakkor például a Kukiz'15 és a PiS együttesen sem érik el az alkotmányozó kétharmadot, így mélyreható változtatásokat nem tudnak majd keresztülvinni. Szakértők ugyanakkor felhívták a figyelmet arra, hogy a lengyel alkotmány értelmében népszavazással is el lehet fogadni új alkotmányt.⁷

Az „új” pártok bejutása

További érdekessége a választási eredményeknek, hogy annak ellenére, hogy mind a Kukiz'15, mind a Nowoczesna (Modern) pártokat is idén alapították, ketten együtt így is megszerezték 70 mandátumot az alakuló parlamentben.

A Kukiz'15 alapítója, Paweł Kukiz ismert lengyel zenész a májusi elnökválasztáson még 21%-ot ért el az első fordulóban. Ugyanakkor egyesek szerint már most érezhető az egyre növekvő párton belüli feszültség. Szakértők szerint a Kukiz'15 inkább csak egy „protest párt”⁸, mely a következő választásokon el fog tűnni a lengyel közéletből. Rendszerellenes retorikájával főleg a fiatalok körében talált követőket.⁹

Érdekes szereplője lesz ugyanakkor a lengyel parlamentnek a Ryszard Petru közgazdász által vezetett Nowoczesna párt. A kampány során elsősorban a fiatalabb, városi liberális beállítottságú szavazókat igyekezett megszólítani a 16%-os egykulcsos jövedelemadóra vonatkozó javaslatával és a liberális gazdaságpolitikájával. A taktika bevált, a párt bekerült a parlamentbe, ahol az általa képviselt globalista liberális, néhol feminista értékrenddel minden bizonnyal új szint fog képviselni a lengyel politikában.⁹

⁶ <http://mno.hu/kulfold/lengyel-valasztas-orbanizalodas-vagy-bekejobb-1310865>

⁷ <http://inforadio.hu/hir/kulfold/mitrovics-tobb-meglepetest-is-hozott-a-lengyel-parlamenti-valasztas-768871>

⁸ http://hvg.hu/vilag/20151026_Egy_masik_orzagban_ebrednek_fel_a_lengye

⁹ http://messzelatoblog.hu/blog/egy_iranyba_megy_a_varsoi_es_a_budapesti_gyors

III. A PiS győzelméhez vezető tényezők⁸

A Jog és Igazságosság párt váratlanul nagyarányú győzelmet aratott a választásokon. A szakértők véleményei alapján az alábbi tényezők vezethettek a PiS győzelméhez:

1. A lengyel választási eredmények jól tükrözik, hogy a politikai sikerekhez önmagában nem elegendők a gazdasági eredmények. Lengyelországban 2007 óta közel 20%-kal nőtt a GDP, a becslések szerint idén és jövőre is jóval 3% fölött fog bővülni a lengyel gazdaság.¹⁰ Ugyanakkor, ahogy azt a májusban megválasztott, PiS színekben politizáló Andrzej Duda elnök megfogalmazta, „ezt a gazdasági növekedést csak a statisztikusok érzik, az átlagemberek nem”.¹¹
2. A PiS már a lengyel elnökválasztás előtt arculatot frissített. A lengyel közvélemény számára megosztó pártelnök a háttérbe vonult, a párt színeiben az elnökválasztáson Andrzej Duda indult, aki meglepetésszerű győzelmet aratott. Az elnök népszerűsége szintén hozzájárulhatott a PiS sikereihez.
3. Nem vált be az idáig két cikluson keresztül kormányzó Polgári Platformnak, hogy döntően negatív kampányt folytattak a Jog és Igazságosság ellen. Arra építették a stratégiájukat, hogy a PiS egy autoriter rendszer kiépítésén dolgozik, továbbá Kaczyński pártelnök várható politikai „ámokfutásával” riogatták a közvéleményt. Ugyanakkor – mint ahogy az eredmények is mutatják - az emberek inkább lehetőséget láttak a Jog és Igazságban, mintsem veszélyeket.
4. A választók eltávolodtak a Polgári Platform kormánytól, mert nem értettek egyet a nyugdíjkorhatár 67 évre történő megemelésével. A PO kormány kifejezetten sok szavazatot veszített a menekültválság kapcsán tett lépéseivel, mivel a V4-ek közül egyedüliként szavazta meg a menekültek szétosztására vonatkozó EU-s kvótarendszert.
5. A szavazóbázist tekintve elmondható, hogy a legnagyobb támogatást a PiS a vidéki lakosságtól kapta. A Világbank 2013-as jelentése szerint a lakosság csaknem 40%-a vidéken él, mely megközelítőleg 10 milliós potenciális bázist jelent a Jog és Igazságosság számára. (A munkaképes korú lakosság 17,8%-ának biztosít megélhetést a mezőgazdaság, amely a fejlett országok között magas aránynak számít.) Érdekes tény, hogy az Egyesült Államokban 10 millió lengyel emigráns él, közülük 24 000 polgár adta le a szavazatát, és 75,4%-uk szintén a PiS-t támogatta.¹²
6. Lengyelországban a katolikus egyház a mai napig rendkívül fontos közéleti tényezőnek számít. Az egyház a kampány során végig a PiS-t támogatta. Hirdetési lehetőséget biztosítottak számukra az újságaikban és a rádiójukban, mely egyes vidéki területeken az egyetlen fogható adás.¹³
7. A PiS EU szkeptikus retorikája táptalajra talált a mezőgazdaságból élők körében, ugyanis az ő szociális helyzetük romlott legjobban az uniós csatlakozás óta.¹⁴ Az ipari övezetekben is nagy népszerűségnek örvendett a párt, mert kampányuk során többször hangsúlyozták, hogy meg fogják védeni a lengyel ipart.

¹⁰ <http://penzcsinalok.transindex.ro/hir/20151027-nem-aggodnak-az-elemzok-a-lengyel-valasztasok-eredmenyei-miatt>

¹¹ <http://www.nzz.ch/wirtschaft/wirtschaftspolitik/die-seltsame-unzufriedenheit-der-polen-1.18634818>

¹² <https://www.wsws.org/de/articles/2015/10/27/pole-o27.html>

¹³ <https://www.wsws.org/de/articles/2015/10/27/pole-o27.html>

¹⁴ <https://www.wsws.org/de/articles/2015/10/27/pole-o27.html>

8. A PO-t a 2014 nyarán kirobbant lehallgatási botrány is meggyengíthette.¹⁵ Ebben az ügyben több akkori miniszter is érintett volt, akikről kompromittáló hangfelvételek kerültek nyilvánosságra. (A felvételek egyike például Bartłomiej Sienkiewicz akkori belügyminiszter és Marek Belka jegybankelnök beszélgetését tartalmazta, többek között arról, hogy a központi bank kész pénzügyi támogatást nyújtani a kormánynak a választások előtt, ha az cserébe eltávolítja tisztségéből Jacek Rostowski pénzügyminisztert). A párt nyolc éve azzal kampányolt, hogy felszámolja a korrupciót, és bár az ügy kapcsán több miniszter és magas rangú érintett benyújtotta lemondását, mégis sokan kiábrándulhattak a PO-ból.¹⁶

IV. A májusi lengyel elnökválasztás¹⁷

Lengyelországban a rendszerváltás után egy speciális, félpreszidenciális rendszernek tekinthető állami berendezkedés jött létre. Az 1997-es alkotmány három kiemelkedő jogkörrel ruházta fel a mindenkori elnököt:

- hatáskörei gyakorlása érdekében végrehajtási rendeletet és utasítást bocsáthat ki;
- a Lengyel Hadsereg főparancsnokaként - hadi állapot esetén - az alkotmány lehetőséget biztosít számára, hogy kinevezzen egy vezénylő főparancsnokot. Ez a jogkör Európában egyedül a lengyel elnököt illeti meg;
- vétójoggal rendelkezik a parlamentben elfogadott törvényekkel kapcsolatban. Csak abban az esetben köteles a törvényt változatlan tartalommal aláírni, amennyiben azt a parlament 3/5-ös minősített többséggel újra elfogadja.¹⁸

2015. májusban zajlott Lengyelországban az elnökválasztás. A felmérések szerint amennyiben februárban tartották volna az elnökválasztást, nem is lett volna szükség második fordulóra, ugyanis toronymagasan a hivatalban lévő, a Polgári Platform támogatásával induló Bronisław Komorowski nyert volna. A vele szemben induló Andrzej Duda, a PiS jelöltje februárban még csak 15-20%-os népszerűségnek örvendett. Február közepétől május elejéig azonban Komorowski a biztos választók körében folyamatosan veszített a népszerűségéből, Duda kampánya ugyanakkor rendkívül jól sikerült. Duda győzelme már az első körben meglepetés volt. Nagyjából egymillió szavazattal kapott többet, mint az őt jelölő PiS 2011-ben, az utolsó parlamenti választáson. Az utolsó pillanatokig rosszul mérték a közvélemény-kutatók, átlagosan 8-10% százalékponttal alábecsülték a végső eredményt.

Duda egyébként a választások előtt a magyar sikereket hozta fel Lengyelország számára követendő példának. Kijelentette, hogy „Orbán Viktor Magyarország jó úton halad, a gazdaságpolitikája – különösen a nagy multinacionális cégek megadóztatása – bevált, s a magyar gazdaság újra növekedési pályára állt, ezért államfőként ő támogatná a hasonló megoldásokat Lengyelországban.”

Duda a második fordulóban 55,34%-os részvétel mellett a szavazatok 51,55%-át szerezte meg, így átvette Komorowski helyét az elnöki székben.¹⁹

¹⁵ http://index.hu/kulfold/2015/10/25/orban_kaczynski_szidlo_duda_lengyelorszag_lengyel_valasztasok/

¹⁶ <http://88.151.102.238/cikk/46258/>

¹⁷ http://kki.gov.hu/download/e/d2/f0000/16_KKI-elemzes_POL_valasztas_Mitrovits_201505116.pdf

¹⁸ http://kki.gov.hu/download/e/d2/f0000/16_KKI-elemzes_POL_valasztas_Mitrovits_201505116.pdf

¹⁹ http://www.portfolio.hu/gazdasag/meglepetest_hozott_a_lengyel_elnokvalasztas.214578.html

V. A PiS és a vezetők profilja

Jarosław Kaczyński és a PiS portréja²⁰

Szokatlan megközelítés, hogy egy választás után a legtöbb szakértő nem a miniszterelnök-jelölttel foglalkozik, hanem a győztes párt elnökével. Ugyanakkor sokan úgy gondolják, a választások igazi győztese Kaczyński, aki ezzel a győzelemmel elérkezett politikai karrierjének megkoronázásához.

A most lezajlott lengyelországi választások eredményeképpen úgy válhat Jarosław Kaczyński Lengyelország „erős emberévé”, hogy valószínűleg semmilyen pozíciót nem fog betölteni a kormányban. Jelenleg úgy tűnik, hogy sűrű eminenciásként a háttérben meghúzódva szeretné a pártot és ezáltal az egész országot irányítani, közvetlen felelősség vállalása nélkül.

A politikus ikertestvérével, Lech Kaczyńskival együtt a második világháború lezárása után négy évvel Varsóban született. Értelmiségi család gyermekeként mindketten a jogi pályát választották, és nagyon fiatalon csatlakoztak az éledező polgárjogi mozgalmakhoz, ami miatt Lech több mint egy évet börtönben töltött. A rendszerváltás után államtitkári rangot kaptak az alakuló kormányban. Korán szembe helyezkedtek az egész lengyel politikai elittel, mert már a kezdetektől az ügynökakták nyilvánosságra hozatalát és az érintettek felelősségre vonását követelték.

A testvérpár 2001-ben alapította a Jog és Igazságosság pártot. 2002-ben Lechet megválasztották Varsó polgármesterévé. 2005-ben indult az államelnöki választáson is, ahol végül a katolikus egyház támogatásával legyőzte Donald Tusk-ot. Öccse 2006-2007 között miniszterelnök volt, így abban a két évben a testvérpár együtt irányította az országot. Pártjukat mindig is azoknak a kisembereknek a tömörülésének tartották, akik a rendszerváltozás vesztesei közé tartoztak. Másfél évtizeddel ezelőtt a nagyvárosokban elszabadult bűnözés volt a legfőbb kampánytéma, így akkoriban főleg a nagyvárosokban volt sikeres a párt. Ugyanakkor mostanra főleg a vidékiek, és az idősek pártja lett.

2010-ben békésebb időket élt a lengyel-orosz kapcsolat. Az akkor éppen miniszterelnöki posztot betöltő Vlagyimir Putyin meghívta Donald Tusk lengyel miniszterelnököt, hogy közösen róják le a tiszteletüket a katyíni mészárlás során életüket vesztettek emléke előtt. Egy méltatlan diplomáciai csörte miatt Lech Kaczyński csak három nappal később tudott a megemlékezés helyszínére repülni. Az út során gépe az orosz légtérben lezuhant. Jarosław első reakciója az volt, hogy öccsét meggyilkolták.

Jarosław személyesen látogatott Oroszországba, hogy azonosítsa az elnöki párt. Elutasította Putyin személyes találkozóra szóló meghívását, majd később az oroszok utasították el a kérését, hogy azonnal hazavihesse a holttesteket. Egy nappal később egy orosz katonai gép szállította őket Varsóba.

Ikertestvérének halála után Jarosław bejelentette, hogy halála napjáig gyászolni fog; és eddig valóban minden megjelenésén fekete öltönyt és fekete nyakkendőt viselt. A tragédia óta nem ünnepli a születésnapját sem.

²⁰ http://www.welt.de/print/die_welt/politik/article147987302/Polen-macht-sich-bereit-fuer-den-Schattenmann.html

A bátyja halála miatt kiírt elnökválasztáson 47%-ot szerzett, így veszített. Most, öt évvel később azonban teljes győzelmet aratott, hiszen két általa választott személy tölti be a két legfőbb hatalmi pozíciót Lengyelországban, míg ő irányítja a pártot.

A Zeit magazin szerint Kaczyński az új kormányban úgy képzei el saját magát, ahogy azt egy 2011-es pártkongresszuson kifejtette. Eszerint a kormányon, valamint az elnökön kívül szükséges egy harmadik központ is, ahol a fontos döntések megszületnek, és ahonnan ténylegesen kormányozzák az országot.²¹

Beate Szydło

Az 52 éves etnográfus végzettségű politikus egy dél-lengyelországi szénbányász családba született. Szülővárosa a világ számára sajnálatos módon a város német nevééről ismert Auschwitz.

Beate Szydło 2005 óta tagja a lengyel parlamentnek. 2010-ben választották a Jog és Igazságosság párt alelnökévé, ennek ellenére országos politikai ismertségre csak idén tett szert. Az elnökválasztási kampány során ugyanis Kaczyński azzal a

feladattal bízta meg, hogy kampányfőnök legyen egy addig szintén alig ismert, de a pártelnök bizalmát élvező politikus, Andrzej Duda mögött. Andrzej Duda sokakat meglepő győzelme után a pártelnök - kihasználva Szydło hirtelen jött népszerűségét - egy hónappal később megbízta őt, hogy miniszterelnök-jelöltként vezesse a párt kampányát a választásokon. A döntés mögött a szakértők szerint az áll, hogy a pártvezér meg akarta szólítani a fiatalabbakat is, és egy, az országos politikában új, lágyabb arcot szeretett volna a plakátokon látni. Így alakulhatott ki az az Európa történetében eddig egyedülálló helyzet, hogy két nő vívhatott meg egymással a miniszterelnöki pozícióért.

Szydło személye körül azonban még ma is sok a kérdőjel. A legfőbb kérdés az, hogy mennyire lesz önálló. Sok nyugati szakértő vizionálja azt, hogy a pártelnök fogja irányítani őt a háttérből.²² Egy német szakértő ugyanakkor felhívta a figyelmet egy érdekes párhuzamra is. Angela Merkel politikai karrierjét szintén mentora, Helmut Kohl szárnyai alatt kezdte és sokan rá is úgy tekintettek, mint Kohl kancellár kiterjesztett kezére. Merkelnek azóta sikerült túllépnie mentora árnyékán és a világ egyik meghatározó vezetőjévé vált.²³

Kedd este egy sajtótájékoztató keretében a párt megerősítette, hogy valóban Szydłót tekinti miniszterelnök-jelöltnek. A kézenfekvőnek tűnő bejelentés azért fontos, mert az ellenzék a kampány során végig azzal támadta a PiS-t, hogy valójában Kaczyński akar a miniszterelnök lenni. Egyes elemzők ugyanakkor arra is rámutatnak, hogy Kaczyński a párt 2005-ös győzelme után is megígérte, hogy nem lesz miniszterelnök, 2006-ban ugyanakkor mégis átvette a miniszterelnöki széket.²⁴

²¹ <http://www.zeit.de/politik/ausland/2015-10/polen-jaroslav-kaczynski-nationalismus-orban/seite-2>

²² <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/poland/11954276/Euroseptic-party-wins-Polands-election.html>

²³ <http://www.finanznachrichten.de/nachrichten-2015-10/35379395-thueringische-landeszeitung-desaster-fuer-europa-polens-kuenftige-regierungschefin-gefordert-leitartikel-von-norbert-block-zum-ergebnis-der-parlame-007.html>

²⁴ <http://www.faz.net/aktuell/politik/beata-szydlo-soll-polnische-ministerpraesidentin-werden-13881243.html>

VI. Az új kormányzat várható intézkedései²⁵

Nem túlzás kijelenteni, hogy az egész világ fokozott figyelemmel kísérte a lengyel parlamenti választásokat. A választások után azonban találgatások övezik, hogy milyen programba is kezd az új lengyel kormányzat. Az alábbiakban a kampány során már megismert tervek, valamint a politikusok nyilatkozatai alapján körvonalazódó politikai irányok kerülnek bemutatásra.

A győzelme után még vasárnap este adott interjújában Beate Szydło úgy nyilatkozott, hogy kormánya elsőként a már kidolgozott családtámogatási programot terjesztené elő a parlamentben. Ennek keretében minden második és további gyermek után havi 500 zlotyt (mintegy 35 ezer forintot) érő támogatás járna.

Az új kormányzat az előző kormány által 67 évre emelt nyugdíjkorhatárt a tervek szerint férfiak esetében 65 évre, nők esetében pedig 60 évre szeretné csökkenteni.²⁶

Piotr Glinski szociológiai professzor, akit sokan már az új miniszterelnök helyetteseként emlegetnek, kedden az RMF FM lengyel kereskedelmi rádióban elmondta, hogy az új kabinet már a jövő év elejétől megadóztatná a bankokat és a nagy kereskedelmi cégeket. Így összesen évi 6-7 milliárd zlotyval (mintegy 438-511 milliárd forinttal) bővülne a költségvetés mozgástere. A PiS egy másik politikusa, Zbigniew Kuzmiuk a választásokat követő vasárnap éjjel úgy nyilatkozott, hogy pártja az előző kormány által javasolt jövő évi költségvetés jelentős módosítására készül. Egyebek mellett már jövőre bevezetnék a bankszektor 0,39 százalékos mérlegfőösszeg-arányos adóját.²⁷ A PiS továbbá 22 százalékosra csökkentené a legmagasabb - jelenleg 23 százalékos - áfa-kulcsot annak érdekében, hogy növelje az áfa beszedésének hatékonyságát.

A leendő kormányzat nagy hangsúlyt szeretne fektetni az 500 000 bajbajutott devizahiteles háztartás megmentésére is, akik többségükben svájci frank alapú hitelt vettek fel.²⁸ A Handelsblatt augusztusi száma szerint összesen közel 34 milliárd euro összegű, svájci frank alapú deviza hitelállományról van szó, mely nagyjából megegyezik a lengyel GDP 8%-ával. Számításaik szerint egy kényszerátváltás közel 5 milliárd eurós veszteséget okozhat a bankoknak.²⁹

A PiS politikusai szerint a devizahitelek helyzetének rendezése során felmerülő költségek 90%-át a bankoknak kellene állnia.³⁰

A bankszektor megadóztatása és a devizahitelek rendezése mellett nem titkolt cél, hogy nagyobb piaci részesedéshez jussanak a lengyel tulajdonban lévő pénzintézetek. Jelenleg a lengyel piacon a külföldi pénzintézetek 60%-os részesedéssel bírnak.³¹

²⁵ <http://www.afp.com/en/news/taxes-could-weaken-polish-banking-system-central-banker>

²⁶ <http://www.nzz.ch/wirtschaft/wirtschaftspolitik-auf-orbans-spuren-1.18636021>

²⁷ <http://inforadio.hu/hir/kulfold/tobb-meglepetest-is-hozott-a-parlament-ivalasztas-768871>

²⁸ <http://www.nzz.ch/wirtschaft/wirtschaftspolitik-auf-orbans-spuren-1.18636021>

²⁹ <http://www.handelsblatt.com/unternehmen/banken-versicherungen/zloty-hypotheken-polen-drangsaliert-auslaendische-banken/12222782.html>

³⁰ <http://www.investor.hu/news/20151026-politikai-fordulat-utan-jelentos-gazdasagi-valtozasok-johetnek-lengyelorszagban.html>

³¹ <http://www.handelsblatt.com/unternehmen/banken-versicherungen/zloty-hypotheken-polen-drangsaliert-auslaendische-banken/12222782.html>

Krzysztof Czapanski szerint pártja 2016 elején új médiatörvény-javaslatot terjeszt elő, mely alapján 2017 végéig átalakítják a közszolgálati rádiót és televíziót egy, a Nemzeti Médianak nevezett projekt keretében. A közszolgálati média szolgáltatásait kizárólag az állami költségvetésből, valamint az eddighez képest csökkentett mértékű, de kötelező előfizetési díjból fedeznék.

Gazdasági elemzők várakozásai

Az elemzők egyrészt költségvetési fegyelmet várnak az új kormánytól, másrészt a kormány gazdaságpolitikáját jobban támogató monetáris politikára számítanak.

Költségvetés³²

A PiS kampány során bemutatott szociális csomag - mint a nyugdíjkorhatár visszaállítása a korábbi szintre, valamint a családi pótlék növelése - összességében rendkívül költséges lenne. Elemzők szerint ezeket a terveket csak jelentős finomításokkal tudja véghezvinni a kormányzat, mivel az Európai Bizottság ismét túlzottdeficit-eljárást kezdeményezhet Lengyelországgal szemben, amely rosszabb esetben akár az uniós kohéziós forrásokhoz való hozzáférést is veszélybe sodorhatná.

Az adósságráta viszonylag alacsony Lengyelországban, az ország szuverén hitelminősítése jó (A2, illetve A mínusz), amely mozgásteret biztosít az új kormány számára.

William Jackson, az egyik legnagyobb londoni gazdasági-pénzügyi elemzőház, a Capital Economics feltörekvő piacokkal foglalkozó közgazdásza úgy vélekedett, hogy bár a PiS különadókkal tervezi megterhelni a kiskereskedelmi hálózatokat és a bankokat, a költségvetési politika azonban összességében valószínűleg élénkítőbb jellegűvé válik a magasabb szociális jóléti kiadások révén és ez a következő néhány évben gyorsíthatja a gazdasági növekedést.³³

Monetáris politika

Beate Szydło miniszterelnök-jelölt a kampánya során több alkalommal kifejtette, hogy pártja szerint a jegybanknak többet kellene tennie a gazdaság élénkítése érdekében. A kampány során a PiS vezetősége arról beszélt, hogy hat év alatt 350 milliárd zloty értékű finanszírozási programot szeretnének elindítani a lengyel jegybankkal.³⁴

Paul Fage, a TD Securities londoni elemzője szerint a piaci szereplők a jövő év közepéig 0,35 százalékponthoz közelítő jegybanki kamatcsökkentéssel számolnak, amely ésszerű várakozásnak tűnik.³⁵

Henryk Kowalczyk, a PiS párt gazdaságpolitikai szakértője szerint a lengyel jegybanknak még bőven lenne mozgásteret (kb. 50 bázispontnyi), hogy csökkentse az alapkamatot, hiszen Lengyelországban is rendkívül alacsony az inflációs környezet.³⁶ Henryk Kowalczyk már korábban utalt rá, hogy egy esetleges PiS kormány a monetáris tanács tagjainak kiválasztásakor szem előtt fogja tartani a jövőbeli tagok kamatcsökkentési hajlandóságát.³⁷

³² <http://penzcsinalok.transindex.ro/hir/20151027-nem-aggodnak-az-elemzok-a-lengyel-valasztasok-eredmenyei-miatt>

³³ <http://penzcsinalok.transindex.ro/hir/20151027-nem-aggodnak-az-elemzok-a-lengyel-valasztasok-eredmenyei-miatt>

³⁴ <http://www.nzz.ch/wirtschaft/wirtschaftspolitik-auf-orbans-spuren-1.18636021>

³⁵ <http://penzcsinalok.transindex.ro/hir/20151027-nem-aggodnak-az-elemzok-a-lengyel-valasztasok-eredmenyei-miatt>

³⁶ http://mfor.hu/cikkek/befektetes/Galambokkal_rakhatjak_tele_a_lengyel_monetaris_tanacsot.html

³⁷ http://mfor.hu/cikkek/befektetes/Galambokkal_rakhatjak_tele_a_lengyel_monetaris_tanacsot.html

A monetáris tanács kilenc rendes tagjából ugyanis nyolcnak lejár a mandátuma a következő évben. A lengyel jegybanktörvény szerint hármat az alakuló parlament alsó háza, hármat a felső ház választ meg, míg a maradék három helyet a köztársasági elnök javaslatára kell betölteni. Miután a parlament mindkét házában a PiS szerzett többséget, valamint a köztársasági elnök is a PiS politikusa, így a terveiket könnyen meg tudják valósítani.³⁸

Marek Belka, lengyel jegybankelnök szerint az új konzervatív kormányzat által tervezett bankadó és a devizahitelek átstrukturálása gyengíteni fogja az ország jelenleg stabil pénzügyi rendszerét. Ugyanakkor a jegybankár szerint korai még a kilátásokról beszélni, amíg nincsenek pontos tervek.³⁹

Leszek Balcerowicz szerint, aki jelentős szerepet játszott a rendszerváltás során Lengyelországban a piacgazdaság kialakításában, a kormány ígéretei 52 milliárd eurójába fog kerülni az országnak.⁴⁰

Külpolitika⁴¹

Mint látható, gazdasági téren kurzusváltásra készül az új kormányzat. Ugyanakkor a szakértők várakozásai szerint az előző és a most felálló kormányzat közötti legjelentősebb különbség a külpolitikában lesz tetten érhető. A Polgári Platform színeiben kormányzó Ewa Kopacz miniszterelnök és elődje, Donald Tusk igyekeztek Lengyelországot a lehető legjobb helyzetbe hozni Brüsszelben.

A EU-val kapcsolatos politika három célt tűzött ki maga elé: az EU bánjon nagyvonalúan a külföldön dolgozó lengyel munkavállalókkal, az ország szövetségesei nyújtsanak támogatást Oroszországgal szemben, és az EU támogassa a lengyel bányaipart. Jól jelzi a nyugati országok elkötelezettségét Lengyelország felé, hogy Tusk kapta meg elsőként a régióból az Európai Tanács elnöki pozícióját.

Ugyanakkor Szydło másképp tekint az együttműködésre. A szemében minden olyan kompromisszum hazaárulás, ami Lengyelországot egy kicsit is rosszabb helyzetbe hozza. Ősszel egy vállalkozói fórumon elmondta, hogy a pártja szemében az Unió által képviselt klímapolitika az ország érdekeivel ellentétes és így mindent el fog követni azért, hogy Lengyelország ne vegyen ebben részt. Könnyen elképzelhető, hogy egyszerűen távol marad a tárgyalóasztaltól, ha olyan témák kerülnek napirendre, mint a menekültpolitika, a CO₂ szabályozás, vagy az Oroszországgal szembeni szankciók enyhítése.

Sokak abból indulnak ki, hogy a PiS előző kormányzása során is sikerült mindig kompromisszumra jutni az EU-val. Mások szerint Kaczyński alig lát különbséget Brüsszel és Moszkva között. „A PiS a várakozások szerint sokkal keményebben fog összefogni Londenal és Párizssal – esetenként Madriddal és Rómával is, – hogy Berlint kordában tartsa a lengyel érdekek megvédésekor, például a szénmeghajtású erőművek esetében.”⁴²

³⁸ http://mfor.hu/cikkek/befektetes/Galambokkal_rakhatjak_tele_a_lengyel_monetaris_tanacsot.html

³⁹ <http://www.afp.com/en/news/taxes-could-weaken-polish-banking-system-central-banker>

⁴⁰ <http://www.afp.com/en/news/taxes-could-weaken-polish-banking-system-central-banker>

⁴¹ <http://www.wiwo.de/politik/europa/polen-der-partner-der-kein-partner-sein-moechte/12482524.html>

⁴² <http://privatbankar.hu/makro/ilyen-szavazas-meg-nem-volt-a-lengyelek-miatt-idegeskedik-a-fel-vilag-286729>

Az első konfrontáció Brüsszellel⁴³

Bár sokan a menekültügyet valószínűsítik az első komoly konfrontációra okot adó kérdésnek az új lengyel kormány és Brüsszel között, a jelek sokkal inkább arra mutatnak, hogy az Unió klíma egyezmény lesz az első terület, ahol az új varsói kormány komoly ellenállást tanúsíthat. A Bloomberg úgy értesült, hogy Varsó különleges elbánásért fog folyamodni Brüsszelben az Európai Unió Klímaegyezmény miatt. Miután Lengyelország Európa legnagyobb szénkitermelője, az előző kormány által elfogadott tavalyi EU-s megegyezésnél több engedményt várnak el Brüsszeltől, ellenkező esetben nem írják majd alá az egyezményt. A tavalyi évben elfogadott EU-s tervek tartalmaznak ugyan olyan elemeket, amelyek csökkentik az Unió keleti tagállamainak megvalósítási költségeit, de a tervezet még így is vállalhatatlan terhet ró az ország gazdaságára.

Lengyelország számára fontos, hogy életben tartsa a nem versenyképes szénbányászatát. Ennek oka a munkanélküliségen túl az Oroszországgal szembeni energetikai függetlenség.⁴⁴ A kampány során a párt többször is ígéretet tett, hogy megóvja a közel 100 000 főt foglalkoztató lengyel bányaiipart. Akár szimbolikusnak is tekinthető, hogy a PiS miniszterelnök jelöltje bányász családból származik és politikai karrierjét egy bányászváros önkormányzatában kezdte.

⁴³ <http://www.investor.hu/news/20151027-varatlan-csataval-indithat-az-uj-lengyel-kormany-klimaugy.html>

⁴⁴ <http://www.wiwo.de/politik/europa/polen-der-partner-der-kein-partner-sein-moechte/12482524.html>